

mariska van den berg

STEDE

over nieuwe

LINGEN

collectieven

VERAN

publiek domein

DEREN

en transitie

DE STAD

trancity^xvaliz

04 *Inleiding* Initiatieven alom ...

- 10 *Essay* Hoe stedelingen de stad veranderen
11 Opkomend burgerschap
13 Bottom-up scenario's
21 Hoe de stad wordt ontwikkeld
28 Democratische vernieuwing
37 De schaduwkant van zelforganisatie: ongelijkheid
41 De ervaringen in de praktijk
54 Verandering van onderop: nieuwe collectieven

Projecten

- 64 De Binckhorst | Haagse Havens
68 Buurtmoestuin Afrikanerplein
72 Buurtmoestuin De prinses op de erwt
76 Foodscape Schilderswijk
80 Freehouse
84 Geef om de Jan Eef
88 Heesterveld Creative Community
92 Hustadt Project
96 Hotel Buiten
100 Le 6b
104 Noorderparkbar
108 Op de Valreep
112 Prinzessinnengarten
116 Singeldingen
120 Skulpturenpark Berlin_Zentrum
124 Tentstation
128 Tugela85
120 Zentrum für Kunst und Urbanistik

Interviews

- 132 Apolonija Šušteršič
Hustadt Project. Het collectief
als producent van de stad
146 Tine De Moor
Een stille revolutie.
De herwaardering van
het collectief
158 Willemijn Lofvers
Stedenbouw van onderop.
Over speldenprikken en
het grotere geheel
170 Sadik Harchaoui
Civil Society. Een terugtrekkende
overheid en florerend
maatschappelijk initiatief
182 *Conclusie* Pragmatisch en utopisch
190 Index
194 Dank
196 Colofon

Freehouse

Beeldend kunstenaar Jeanne van Heeswijk reageert in 2008 op eigen initiatief op de officiële lezing van de malaise in de Rotterdamse Afrikaanderwijk, die zich voornamelijk richt op de slecht functionerende markt. Met De Markt van Morgen – onderdeel van haar kunstproject Freehouse – stelt ze voor de markt niet langer als het probleem te zien, maar als aangrijpingspunt te nemen voor de opbloei van de wijk. De gemeente heeft tot op dat moment vooral een beheersoplossing losgelaten, wat betekent dat werd gestreefd naar een schone, veilige en beheersbare markt, een aanpak die ook veel uitsluit. Volgens Van Heeswijk heeft dat geleid tot een verschraling van het aanbod, teruglopende verkoop, en uiteindelijk een markt waar niemand zich meer thuis voelt. Eerder bood de geformaliseerde markt – met z'n strenge regels bijvoorbeeld ten aanzien van het ter plekke bereiden en verkopen van voedsel – daarvoor nauwelijks mogelijkheden. Maar als het lukt die regels te actualiseren, dan keren de verschillende eetculturen terug op de markt, die daarmee levendiger en weer lokaal gekoesterd wordt. Van Heeswijk en haar team stellen zich ten doel om lokale (culturele) productie te stimuleren en opnieuw een plek te geven in de wijk, en te inventariseren wat er in de buurt wordt gemaakt en aan talenten sluimert. Cruciaal daarbij is dat de bewoners niet langer worden aangesproken als consument maar als potentiële producent.

De Markt van Morgen vormt het begin van een aanpak die al snel breder wordt en naar een lokale economie streeft die bewoners niet alleen in staat stelt om dat af te nemen wat door anderen wordt aangeboden, maar ook om zelf deel te nemen aan het economische proces op basis van wederkerigheid. Freehouse zet hiertoe een aantal coöperatieve werkplaatsen op waaronder de mobiele keuken die uitgroeit tot de Wijkkeuken van Zuid. Ook de opgezette textielwerkplaats professionaliseert

Foto Anne Sunderman

Met kleinschalige initiatieven veranderen bewoners, kunstenaars, architecten, activisten en andere burgers naar eigen inzicht de publieke ruimte. De inzet varieert van ruimtelijke interventies – het bouwen van een paviljoen of het aanleggen van een buurtmoestuin – tot programma's die de publieke ruimte aantrekkelijk maken voor gebruik en verblijf.

Mariska van den Berg onderzocht voorbeelden in Nederland en daarbuiten en ondervroeg de initiatiefnemers over wat hen drijft en hoe zij hun plannen verwezenlijken. Bottom-up projecten blijken waardevolle 'proeftuinen' voor stedelijke ontwikkeling buiten de officiële professionele kaders. In de stad zijn het de zichtbare tekenen van een nieuw maatschappelijk elan, waarin burgers aansturen op meer betrokkenheid en zeggenschap.

Dit boek laat niet alleen een maatschappelijke beweging zien, maar analyseert ook de vaak moeizame verhouding van die beweging met de wereld van overheid en instituties, die top-down onze steden vormgeven. De auteur beschrijft de dynamiek van dit soort initiatieven en vraagt zich af hoe die een duurzame bijdrage aan onze steden kunnen geven.

Bottom-up mag *hot* zijn, het is niet nieuw en veel meer dan een *hype*. Juist historische voorbeelden laten in dit boek de maatschappelijke potentie van deze initiatieven zien. Zij bieden niet alleen een toekomstbeeld voor de stad, maar eveneens een inspirerend perspectief op een andersoortige relatie tussen overheid en burgers.

Met achttien projectbeschrijvingen en interviews met Tine De Moor, Apolonija Šušteršič, Willemijn Lofvers en Sadik Harchaoui.

trancity valiz, over de stad, stedelijke ontwikkeling en het publiek domein

